

3. Кісельова О. Г. Методика навчання медичної термінології майбутніх лікарів / О. Г. Кісельова // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2013. – №4. – С. 62–68.

4. Паласюк Г. Б. Формування соціокультурної компетенції у студентів медичних вищих навчальних закладів / Г. Д. Паласюк, І. М. Кліщ, М. І. Бобак, І. А. Прокоп та ін. // Медична освіта. – 2009. – № 1. – С. 44–45.

5. Секрет І. В. Педагогічні умови формування іншомовної професійної компетентності у вищому технічному навчальному закладі в умовах дистанційної освіти / І. В. Секрет // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2012. – № 15 (250), Ч. III. – С. 90–102.

Статья отправлена: 10.06.2017 г.

© Жаворонкова В.В.

ЦИТ: ua217-045

DOI: 10.21893/2415-7538.2017-06-3-045

УДК 378.9:372.853.53

Кух А.М.

КОМПЕТЕНТНІСТЬ І СВІТОГЛЯД

*Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
Кам'янець-Подільський, Огієнка, 61, 32300*

Kukh A.M.

COMPETENCE AND OUTLOOK

*Kamenez-Podilskiy National Ivan Ogienko University,
Kamenez-Podilskiy, Ogienko 61, 32300*

Анотація. У статті розглядається базис ознак компетентності із світоглядних позицій. Побудовано модель формування компетентностей в ознаках дії на основі аналізу компонентів пізнання на перетині «наука», «практика» та «культура», які відображають когнітивну, психомоторну та емоційно-ціннісну сфери. Визначено галузі застосування моделі.

Ключові слова: базис ознак компетентності, пізнання, модель, компоненти, світогляд

Abstract. In this paper we describe the use of baseline characteristics of competence includes, in the cognitive sphere: "memorizing", "understanding", "willingness", "application", "presentation", "perception", "attention"; the emotional and value sphere: "attention", "conclusion", "reasoning", "adaptation", "feeling", "motive"; in the sphere of psycho-motor: "copy", "skill", "mastery", "ability", "understanding", "belief", "memorizing"; and signs of competence – "goal setting", "activity", "creativity", "communication", the awareness of "needs", "interests" and "ability", "self-control", "planning", the expression "knowledge".

Key words: basis of the characteristics of competence, knowledge, model, components, outlook.

Компетентнісний підхід в освіті сьогодні вважається безальтернативним, «Поняття компетентності включає не тільки когнітивну й операціонально-технологічну складові, а й мотиваційну, етичну, соціальну та поведінкову»[1].

Компетентність завжди особистісно забарвлена якостями конкретного учня (студента). Даних якостей може бути ціла низка: від значеннєвих і світоглядних (навіщо мені необхідна дана компетентність) до рефлексивно-оцінних (наскільки успішно я застосовую дану компетентність у житті). Компетентність не зводиться тільки до знань чи тільки вмінь. «Компетентність є... сферою відносин, що існують між знанням і дією в людській практиці»[2] Отже, компетентність — інтегральна характеристика особистості, яка визначає її здатність вирішувати проблеми та типові завдання, що виникають у реальних життєвих ситуаціях, у різних сферах діяльності на основі використання знань, навчального й життєвого досвіду та відповідно до засвоєної системи цінностей[3].

Означене трактування «компетентності» багато в чому співпадає із поняттям «світогляд». Світогляд, як відомо, це система уявлень про світ і про місце в ньому людини, про відношення людини до дійсності, що оточує його, і до самого себе, а також обумовлені цими представленнями основні життєві позиції і установки людей. Світогляд – категорія освітня, інтегральна, що синтезує різні аспекти знань, діяльності, відношень, узагальнень тощо. У ньому принципово важливим є зв'язок його компонентів, їх "сплав" (компонентами його є образи, уявлення, раціональні поняття, емоційні переживання, цінності, вольові установки, різнорідні "блоки" знань, настроїв, прагнень, надій), що з'являється як більш менш цілісне розуміння людьми світу і самих себе. І як в сплаві, різні поєднання елементів, їх пропорції, дають різні результати, так щось подібне відбувається і зі світоглядом.

Традиційно вважається, що знання і почуття, цінності і вчинки є компонентами світогляду — *пізнавальний, емоційний, ціннісний та діяльнісний*[4]. Звичайно, такий поділ досить умовний: компоненти ніколи не існують у чистому вигляді. Думки завжди емоційно забарвлені, вчинки втілюють цінності людини і т. д. В реальності світогляд — завжди цілісність, а поділ його на компоненти застосовний тільки в дослідницьких цілях.

Процес пізнання, філософська категорія, яка включає компоненти — *когнітивний* (оволодіння знаннями), *психомоторний* (діяльнісний — оволодіння навичками, діями) і *емоційно-ціннісний* (ефектний, оволодіння системою відчуттів, цінностей, рефлексія)

Зауважимо, що стандарти компетентності якраз і намагаються охопити сфери пізнання освітньому плані. Тож застосування світоглядних категорій до розгляду «компетентності» цілком допустиме.

Однією з систем, що орієнтують навчальний процес на конкретні результати — формування компетентностей, є таксономія цілей Б.Блума[5]. На перший погляд, струнка і всеохоплююча ієрархічна система освітніх цілей Б.Блума має ряд недоліків, серед яких називають змішування конкретних результатів навчання (знання, розуміння, застосування, тощо) з необхідними для їх досягнення, мислительними операціями (аналіз, синтез, ...), відірваність від процесу пізнання, неможливість прослідковування когнітивних, афектних, психомоторних зв'язків та ін[6].

Не ставлячи під сумнів позитивні сторони освітніх систем побудованих на

таксономії Б. Блума розглянемо процес пізнання через призму світоглядних установок. Задачу освітньої системи сформулюємо так — побудувати модель, яка б описувала процедури формування науково обґрунтованих знань, які будуть ефективно задіяні в практичній діяльності фахівця, враховуючи наявний рівень розвитку культури. Результатом мають стати ознаки компетентностей, якими має оволодіти фахівець, щоб бути компетентним в певній галузі.

Для розв'язання цієї задачі, використаємо методи діаноміки [7] і експертних оцінок [8]. Метод був успішно апробований у моделюванні систем професійно-методичної підготовки вчителів фізики і побудові модульних програм [8].

Проведемо діаномічний аналіз за трьома ключовими напрямками пізнання — «наука», «практика» і «культура», які в освітніх системах відповідають «навчанню», «учінню» і «вихованню». Для початку розглянемо процес пізнання в напрямку від «практики» до «науки». Компонентами «пізнання» за цим напрямком є «наука», «практика»; «теорія», «метод», «предмет»; «вчення», «методологія», «методика», «досвід»; «засіб», «спосіб», «технологія», «результат», «висновок»; «інструмент», «алгоритм», «продукт», «факт»; «копіювання» («наслідування»), «навичка», «оволодіння», «уміння», «розуміння», «переконання», «запам'ятовування».

Таку градацію можна продовжувати, але ми досягли рівня елементарних цілей-дій, за психо-моторною сферою пізнання, які можуть бути взяті за ознаки (взірці) сформованості здатностей, установок, навичок — компетентностей.

Продовжимо наші роздуми в напрямку від «науки» до «культури». Оскільки компоненти наукового напрямку уже частково означені, доповнимо їх. Отже, «пізнання» включає «наука», «культура»; «теорія», «мистецтво», «духовність»; «вчення», «школа», «форма», «пристрасність»; «висновок», «модель», «закон», «аксіома (тика)», «традиція»; «факт», «аналіз», «синтез», «абстрагування», «порівняння», «ідеалізація»; «запам'ятовування», «усвідомлення», «готовність», «застосування», «уявлення», «сприйняття», «увага» («споглядання»).

Продовжимо наші міркування на зламі «культура — практика». Процес «пізнання» протікає через «культура», «практика»; «духовність», «світогляд», «предмет»; «пристрасність», «філософія», «ставлення», «досвід»; «традиція», «цінність», «норма», «принцип», «засіб»; «ідеалізація», «спрямованість», «воля», «поведінка», «рефлексія», «інструмент»; «увага» («споглядання»), «умовивід», «мотив», «адаптація», «почуття», «емоції», «наслідування» («копіювання»).

Проведений аналіз дозволяє визначити *елементарний базис ознак компетентності*, який «привласнюється» індивідом і набуває властивостей якостей особистості.

Такий базис ознак компетентності в когнітивній сфері включає «запам'ятовування», «усвідомлення», «готовність», «застосування», «уявлення», «сприйняття», «увага» («споглядання»); в емоційно-ціннісній — афектній сфері: «увага» («споглядання»), «умовивід», «мотив», «адаптація», «почуття», «емоції», «наслідування» («копіювання»). В сфері психо-моторній:

«копіювання» («наслідування»), «навичка», «оволодіння», «уміння», «розуміння», «переконання», «запам'ятовування» («пригадування»). Базис ознак компетентності може бути використаний при побудові навчального процесу за означеними сферами. Однак, він потребує доповнення.

Продовжимо діаномічний аналіз компонентів на одному з напрямків, наприклад, «культура» («виховання»). Оскільки, окремі компоненти уже відомі доповнимо нашу систему відсутніми. Проаналізуємо зрізи «увага» («споглядання»), «ідеалізація» («стереотипізація»), «традиція», «пристрасність», «духовність», «культура».

Процес пізнання розпочинається з привертання «уваги», «споглядання» подій, явищ, тощо. Через «сприйняття» робляться певні «умовиводи». «Умовиводи» це виділення основної думки, яка може «ідеалізуватися», «стереотипізуватися», що виявляється в формуванні «уявлень», вираженні через «комунікацію» і прояв «мотивів». Ідеалізовані «умовиводи» через «уявлення», «комунікацію», діючі «мотиви» в процесі «порівняння» визначають «спрямованість» особистості і співвідносяться з «традиціями», певними стереотипами діяльності і поведінки. Поява «мотивів», усвідомлення «потреб», підпорядкування «волі», співставлення з «цінностями». означає «адаптацію» особистості. «Адаптація» проявляється у самовираженні, «творчості», яка реалізується в конкретних «застосуваннях» і «діяльності», а далі в процесі «абстрагування», під впливом певної «аксіоматики», відбувається «соціалізація» особистості і формування «пристрасності» по відношенню до побачено, почутого.

Формування «духовності», ідеалів, вимагає опори на «філософію» і певні «форми» їх відображення, які в свою чергу залучають «норми», «ідеї» («ідеологію») та «закони». В мислительних процесах «синтезу» і «прогнозування», через задану «установку» і прояв в «поведінці» реалізуються втілення «почуттів», «інтересів», «знань», «готовності» до «діяльності» і власне діяльності (із залученням «застосування» і «творчості»). Залучення «емоцій» і «самоконтролю», підкріпленого «інтересом» визначають «здатність» до «експериментування» («метод спроб і помилок»). «Самоконтроль» і керування «емоціями» та «почуттями» означає «рефлексію», здатність до самооцінки, самовдосконалення.

Наявність плану, «ООД» (орієнтованої основи дії), визначає «проектування», яке неможливе без «цілепокладання», що означає «усвідомлення» мети. На основі «аналізу» і «цілепокладання» підкріпленого «готовністю» здійснюється «конструювання» «моделей». Залучення процесів «синтезу» з опорою на «закони» визначає «ресурси». «Проектування» і «експериментування» підкріплені «прогнозуванням» і «установками», що будуються із залученням «ідеології» і «принципів» визначають «закономірності». «Принципи» і «закономірності» визначають «ставлення» до почутого, побаченого. «Закономірності», «ресурси» підкріплені «ідеологією» визначають «середовище» (освітнє, навчальне, життєвий простір). «Ресурси» і «моделі» підкріплені «законами» визначають «школу» (наукову, мистецьку, філософську). І, власне, «культура» (виховання) спираючись на «світогляд» і

«мистецтво», залучаючи «духовність» в основі має «ставлення», «середовище» і «школу».

Наступний крок ітерації дає вже відомий зріз «практика – наука». Уточнюючий аналіз у напрямках «наука» і «практика» підтверджують правильність розміщення компонентів. Перевірка за «дельфійським методом» підтверджує доцільність такого положення компонентів. В результаті сформовано *базис ознак компетентності* (рис. 1).

Таким чином, базис ознак компетентності включає в себе, в когнітивній сфері: «запам'ятовування», «усвідомлення», «готовність», «застосування», «уявлення», «сприйняття», «увага» («споглядання»); в емоційно-ціннісній — афектній сфері: «увага» («споглядання»), «умовивід», «мотив», «адаптація», «почуття», «емоція», «наслідування» («копіювання»); в сфері психо-моторній: «копіювання» («наслідування»), «навичка», «оволодіння», «уміння», «розуміння», «переконання», «запам'ятовування»; ознаками метакомпетентностей є «цілепокладання», «діяльність», «творчість», «комунікацію», усвідомлення «потреб», «інтерес», «здатність», «самоконтроль», «планування(ООД)», вияв «знань».

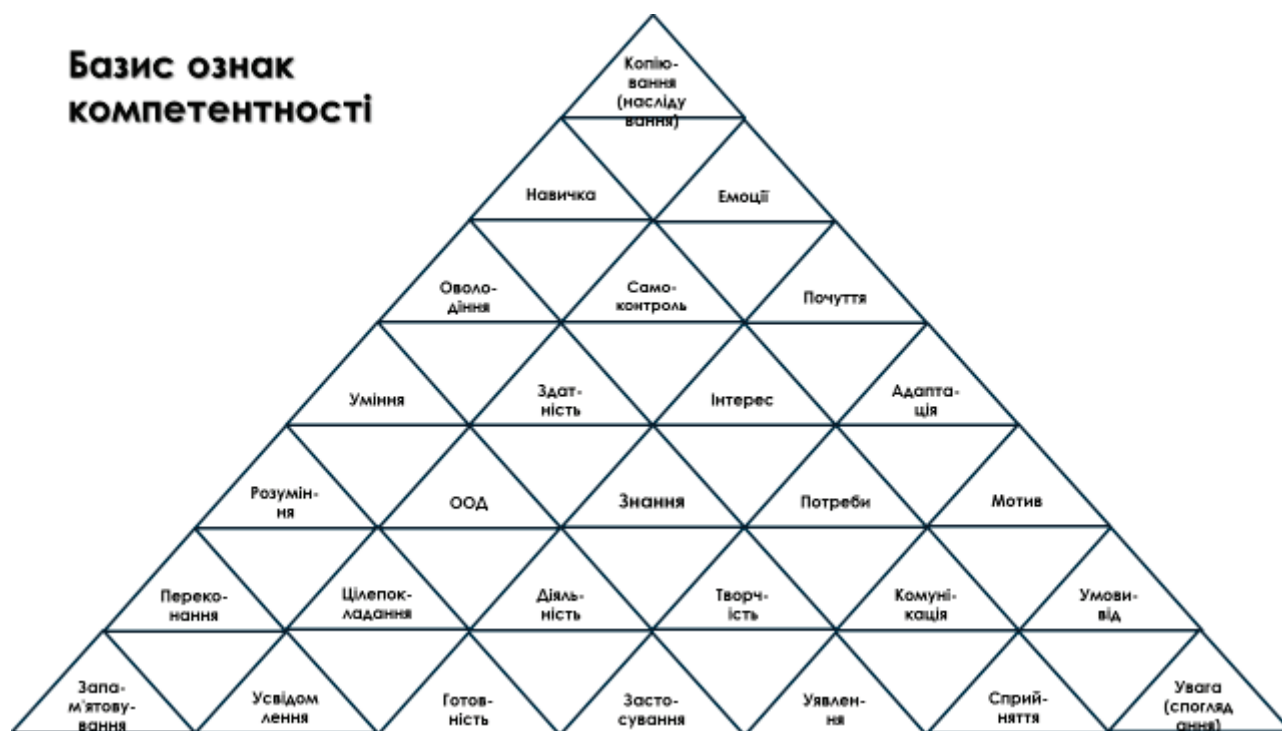

Рис. 1. Базис ознак компетентності.

На цьому базисі:

- побудовано модель освітньої системи, заснованої на ознаках сформованості компетентностей з врахуванням світоглядних і пізнавальних характеристик;

- визначено базис ознак компетентності, виражений їх прояві, діях, поведінці, що дозволяє використовувати їх як у означенні освітньої мети, так і в означенні взірця контролю сформованої компетентності;

- модель дає уявлення про мислительні операції, які приймають участь у формуванні компетентностей: аналіз, синтез, порівняння, ідеалізація,

абстрагування, узагальнення;

- модель означає особистісні набутки особистості, що визначають готовність до дії, вчинку: «рефлексія», «воля», «поведінка», «спрямованість», («самовираження»), «соціалізацію», «конструювання», «прогнозування», «проектування», сприйняття «установок» з оволодіння «прийомами» діяльності, «інструментарій», «експериментування», виконання дій за «алгоритмом», сприйняття «фактів» і розробки «продуктів» діяльності, тощо;

- модель вказує на шляхи формування конкретних знань («фактів», «висновків», «теорій», «досвіду», осягнення елементів духовних знань та ін. з визначенням їх структури і ознак сформованості через компетентність);

- сформована модель освітньої системи наочно демонструє багатогранність зв'язків її компонентів і невичерпність поняття «компетентності»;

- розглянуті методи побудови моделей довели свою адекватність і універсальність;

- модель допускає можливість опису процесу пізнання з будь-якого вузлового компонента — «пізнання», «запам'ятовування» («пригадування»), «копіювання» («наслідування»), «увага» (споглядання);

- розроблена модель дозволяє стверджувати, що знання і компетентність мають фрактальну структуру;

- модель може бути перенесена на будь-який рівень пізнання за ознакою подібності;

- модель може уточнюватися і доповнюватися за принципом згортання операцій.

Література:

1. Модернізація освітнього процесу на підставі компетентнісного підходу – <http://osvita.ua/school/method/1313/>

2. Філософія і світогляд. Типи світогляду - <https://daviscountydaycare.com/zagalna-flosofya/249-flosofya--svtoglyad-tipi-svtoglyadu-.html>

3. Мировоззрение и его структура - <http://www.grandars.ru/college/filosofiya/mirovozzrenie.html>

4. Ключові освітні компетентності - <http://osvita.ua/school/method/2340/>

5. Образовательные цели. Таксономия Б. Блума - http://www.intuit.ru/studies/courses/3465/707/lecture/16766?page=2&keyword_content=education

6. Компетентісна школа шкодить суспільству - <https://www.newpathway.ca/doslidzhennya-nsh-reforma-osvity-chastyna-2-proty-kompetentisn/>

7. Дианомика - <http://dianomica.livejournal.com/>

8. Кух А.М. Моделювання системи фахової підготовки викладача фізики - Наукові записки. – Випуск 66. – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград, РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. – 2005.- 83 – 85 с

9. Кух А.М. Професійні компетенції учителя фізики та процес їх формування - <http://journals.uran.ua/index.php/2307-4507/article/view/32968/29567>

10. Кух А. М., Кух О. М., Дінділевич Є. М. Зміст професійно-методичної компетентності майбутнього вчителя фізики -

<http://journals.uran.ua/index.php/2307-4507/article/view/31806/28414>

11. Кух А. М., Кух О. М. Дидактичний процес професійно-методичної підготовки вчителя фізики - <http://official.chdu.edu.ua/index.php/2307-4507/article/viewFile/35224/31249>

12. Кух А.М., Костюкевич Д.Я. Методичні засади організації сучасного освітнього середовища з фізики в загальноосвітніх навчальних закладах – Монографія. Кам'янець-Подільський: «Абетка», 2006, –228 с.

13. Кух А.Н. Самойленко П.И. От учебно-познавательных умений к высокой профессиональной подготовке //Специалист — №5. — 2006. — С.24-26

14. Владимир Спиваковский: Образовательный кризис назрел во всем мире - <http://for-ua.com/article/1115050#.WTOb4FEYthd.facebook>

Статья отправлена: 5.06.2017 г.

© Кух А.М.

ЦИТ: ua217-067

DOI: 10.21893/2415-7538.2017-06-3-067

УДК 378.147

Єсіпова О.О.

НАВЧАЛЬНА ДІЯЛЬНІСЬ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ

*Українська інженерно-педагогічна академія,
Харків, вул. Університетська 16, 61003*

Yesipova O.O.

EDUCATIONAL ACTIVITY STUDENTS IN INFORMATION EDUCATION

*Ukrainian engineering and pedagogical academy,
Kharkov, st. University 16, 61003*

В статті виявлено особливості навчальної діяльності студентів в умовах інформатизації на основі аналізу структурних компонентів навчальної діяльності.

Ключові слова: навчальна діяльність, інформаційно-комунікаційні технології, інформатизація.

In the article the peculiarities of educational activity of students in terms of information based on the analysis of structural components of educational activity.

Keywords: educational activities, information and communication technologies, information.

Постановка проблеми. Сучасний період розвитку суспільства в цілому та освіти як одного з провідних соціальних інститутів, характеризується широким впровадженням інформаційних та комп'ютерних технологій, із застосуванням яких пов'язують перспективи та надії щодо підвищення ефективності навчання. Але незважаючи на велику кількість розроблених та впроваджених педагогічних інновацій, комп'ютерів, інформаційно-комунікаційних технологій якісні зміни в навчанні студентів значно менші, ніж очікувані. Можливою причиною такого стану є впровадження нових засобів в традиційні моделі навчання, нехтування викликаними інформатизацією змінами в характері